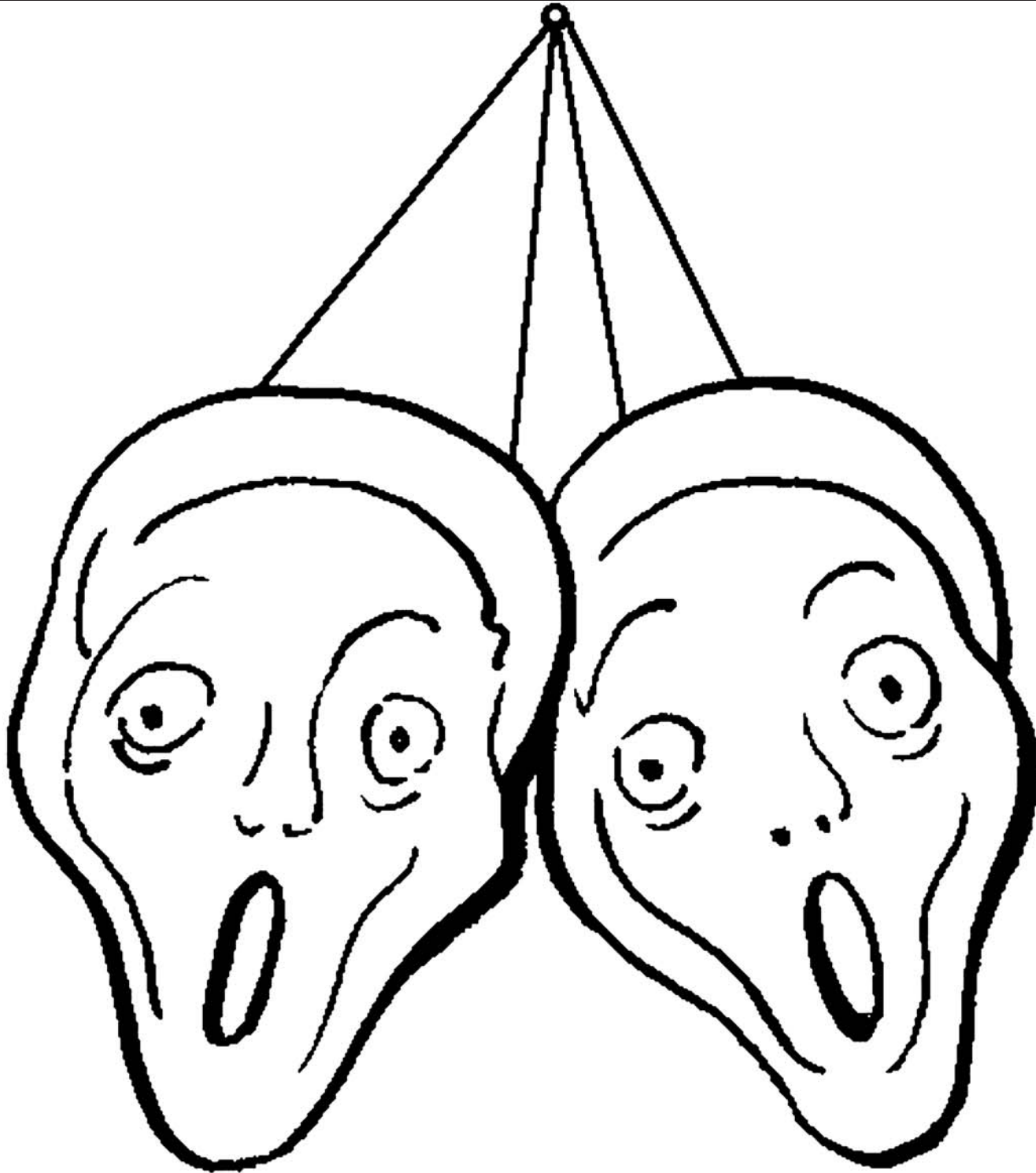

LUDUS **Plus**

POZORIŠNE NOVINE ■ BROJ 191-194 ■ JUN 2013 ■ GODINA XXI ■ ONLINE IZDANJE

Posebne okolnosti, koje su dovele do gotovo puna četiri meseca pauze između dva broja Ludusa, dovela su do toga da jedan broj napisanih tekstova nije mogao da bude štampan. Kako su ove priče obeležile protekle mesece, redakcija Ludusa je odlučila da ih objavi kao virtuelni dodatak Ludus plus.

ZAPOSTAVLJENA ANIMACIJA

Sa 24. Susreta lutkara i lutkarskih kazališta Hrvatske u Osijeku

Marijana Petrović

U Osijeku je od 2. do 6. maja, održan 24. Susret kazališta lutaka (SLUK) Hrvatske, na kome su u takmičarskom programu svoje predstave prikazali: Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku, Kazalište lutaka Zadar, Zagrebačko kazalište lutaka, Gradsko kazalište lutaka Split, Gradsko kazalište lutaka Rijeka i Dječje kazalište Dubrava&Glej gledališče Ljubljana. Van takmičarskog dela programa su videne neke interesantne predstave: fascinantni, kulturni "Faust" Lutkovnog gledališča Ljubljana, Kazališne družine Pinklec iz Čakovca, Zorin doma iz Karlovca, Hrvatskog kazališta iz Pečuha, Lutkarskog kazališta iz Mostara, Lutkarskog kazališta Stribor iz Zagreba, a završni ispiti studenata Umjetničke akademije u Osijeku, sa Studija glume i lutkarstva su još više obogatili ponudu lutkarskih scena.

Reditelj i predsjednik Hrvatskog centra UNIME, Zvonko Festini, koji je više od 50 godina u lutkarskim vodama, nakon odgledanih predstava rekao je svoje mišljenje o videomu: "Zadovoljan sam nekim promenama u hrvatskom lutkarstvu. Realizovana je koprodukcija, spoj hrvatske nezavisne lutkarske scene, Dječjeg kazališta Dubrava i slovenačkog teatra Glej (bolje reći njihovog muzičkog dela), dramaturginja i režiser predstave "Luda šuma" su iz Slovenije. Drugo, ponosan sam na bogatstvo lutaka koje smo videli u studentskim ispitnim predstavama iz kojih zrači poletnost."

Animiranje lutaka, ono što gledamo i što nas potresa u određenom vremenu i prostoru, primetno je skrajnuto. Glumci se, ukoliko im reditelji i daju za to mogućnost, više ne posvećuju svom zadatku temeljno i precizno sa odgovornošću. Milena Dundov, glumica, doajen Kazališta lutaka iz Zadra, dobronamerno savetuje kolege: "Oduševljava me što danas postoji jedan krug mladih reditelja, koji su skloni traženju izričaja. Svidaju mi se te nove forme i metaforički pristup tekstu. Animacija je na žalost plošna, ona ne sledi rediteljsku ideju, tako da nema paralelnog traženja, već se svi likovi kreću na isti način, bez obzira na oblik. Glumci moraju, jer to je i deo struke, neprekidno da istražuju, jer se ne može različitim formama isto animirati."

Najviše nagrada sa ove smotre je odnela klasična predstava Gradskog kazališta lutaka Rijeka, "Veli Jože", Vladimira Nazora. Osim nagrade za najbolju predstavu u celini, dodeljene su joj i nagrade za režiju (Rene Medvešek), animaciju (dve: Zlatko Vicić i Božena Delaš), muziku, scenografiju, lutke i maske, dizajn svetla, te posebna, "Branko Stojaković" za likovnost. Ono što je u toj predstavi bilo naj- upečatljivije, prefinjenije, modernije je scenografija, konopci (linije) koji su davali, menjali oblike i značenja.

Obratila bih pažnju scenske javnosti na novo ime, koje treba zapamtiti: Tamara Kučinović. Ona je glumica i reditelj, završila je studije na Umjetničkoj akademiji u Osijeku i Sanktpeterburšku državnu akademiju pozorišne umetnosti u Rusiji, odsek za režiju i glumu u pozorištu lutaka. Predstava Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića iz Osijeka, "Grga Čvarak", koju je režirala (adaptirala tekst prema motivima pesme Ratka Zvrka), dobila je nagradu dečjeg žirija i za scensku adaptaciju. Iako su na sceni bili glumci, a ne lutke, ova predstava je lutkarski najpromišljenija, "najlutkarskija" na Susretima lutkara Hrvatske. Tamara Kučinović je ovim svojim delom pokazala svo bogatstvo mašte, osećanje mere, inteligenciju, kultivirano koristeći savremeni izraz. Na osoben način objašnjava i kako doživljava rad u pozorištu: "Nisam majka, ali radala sam nekoliko puta. Ja sam režiseronja. Jer što je stvaranje kazališta, nego trudnoća, porod i život. Začetak, milijun misli, pitanja, sreća. Onda muka, povraćanje, preispitivanje. Zatim izrađivanje odjeće i igraćaka za dijete. Sreća! Dolaze prijatelji, tvoji i budući djetetovi, pa se svi zajedno preispitujete. Opet sreća! Onda dijete stiže mjhur i bubreg i

ne možeš si sam odrezati nokte na nogama, šiziš, jedva čekaš da izade. Porod pred publikom, tj. doktorima, bobicama i još... Dijete vrišti, publika je sretna, neki plaču. Sve će to biti tako, samo ako radite iz ljubavi i ako imate što reći djetetu! Rizik? Da."

Nagrada za inovativnost je s pravom dodeljena predstavi "Čudna šuma" (prema motivima basni Sergeja Kozlova), Dječjeg kazališta Dubrava&Glej gledališča iz Ljubljane, dramaturga Ajde Rooss i reditelja Petra Kusa. Jednostavna priča o prijateljima, ježiću i medveđiću, oplemenjena je zvucima, ritmom, melodijama, koje proizvode glumci animatori animacijom lutaka, koje su delom napravljene od različitih instrumenata. Zvučna atmosfera budi toplu emociju, osećanje bliskosti i razumevanja. Istovremeno, baš kako je i poželjno, predstava ukazuje na različitosti u saglasju i muzički edukuje. Zlatko Sviben, reditelj je uočio: "Menja se estetika i likovnost. Sada je u ponudi više likovnih estetika, a sa njima idu i rediteljske. Nedostaje večernja scena."

Svi ansamblu su sve vreme boravili u Osijeku, u kome je, kao gradu domaćinu, zaista sve bilo podređeno ovoj smotri. Radio i TV su redovno izveštavali o svakodnevnim lutkarskim događanjima. Vreme je iskorišćeno i za sastanke hrvatskog Assiteja i UNIME, da se razmotri šta je sve i kako urađeno za godinu dana. O tome kako saraduju Assitej i UNIMA i da li se međusobno pomažu, Romano Bogdan, reditelj, predsjednik Assiteja Hrvatske je rekao: "Članovi UNIME su članovi Upravnog odbora Assiteja i obrnuto. Isprepleteni smo. Sve premijere u lutkarskim kazalištima postavljamo na našu internet stranu. Ukoliko postoje neke radionice u inozemstvu za lutkare, mi apliciramo pri Ministarstvu i šaljem ih na usavršavanje."

Na kraju Susreta, kada se svode zaključci o tome šta su ostvarila i ponudila lutkarska pozorišta Hrvatske, Dubravko Jelačić Bužimski, pisac, predsjednik organizacijskog odbora 24. SLUK- a je mišljenja: "Ono što može da poboljša sadašnji kvalitet izvedaba je rad Umjetničke akademije u Osijeku, gde svake godine izade osam do deset mladih lutkara, što je istovremeno i veliki problem, jer ti mladi ljudi ne ulaze u programe lutkarskih teataru zbog trenutne situacije (mali broj kazališta, loša opća materijalna situaci-

ja) te na žalost vrlo često odlaze na scene dramskih kazališta. Što se tiče same estetike, evidentna je želja da glumac lutkar želi da provede svoj život sa lutkom na proscenijumu, a ne iza paravana. Radi se sve manje klasičnih lutkarskih predstava. Ono što zamjećujem kao nedostatak, to je moguć repertoar predstava za odrasle, gde postoji bezbroj mogućnosti angažiranih tekstova u lutkarskom izrazu. Bilo je nekoliko pokušaja pravljenja večernje scene ali su se predstave brzo ugasile, jer ne postoji navika gledanja lutkarskih predstava za odrasle."

Tokom festivala otvorene su i izložbe: "Slukovnica I- oteto zaboravu" u galeriji Waldinger, "Milan Klemenčić: Tragač za ljepotom i bajkovitim svjetovima" u Galeriji likovnih umjetnosti i "Tragom lutke", izložba hrvatskih autora u saradnji sa ULUPUH- om, u Arheološkom muzeju Slavonije. Otvaranje izložbe o Milanu Klemenčiću je pratilo i izvođenje čudesne predstave Lutkovnog gledališča Ljubljana, "Doktor Faust" (koja je najveća dragocenost slovenačkog lutkarskog nasleđa i ima status spomenika kulture), prema motivima iz 18. veka, autora (lutke i scena) Milana Klemenčića, u režiji Jelene Sitar i Igora Cvetka. Bilo je veliko zadovoljstvo i privilegija za publiku (moglo je samo njih 50) da gleda izvanredne glumce koji virtuozno i animiraju marionete visoke 12 cm.

U okviru Susreta održan je i međunarodni stručno-umetnički kolokvijum, koji je organizovala doc. dr. sc. Livija Kroflin, ispred Umjetničke akademije i Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića u Osijeku, na temu: Lutkarstvo danas. Čula su se izlaganja prof. dr. sc. Siniše Jelušića (Crna Gora), prof. Nikolaja Naumova (Rusija), doc. dr. sc. Ide Hledikove, Vladimira Predmerskog (Slovačka), Moje Redko, Ajde Rooss i Uroša Korenčana (Slovenija), Jasminke Mesarić, doc. dr. sc. Livije Kroflin, dr. sc. Maje Verdonik, doc. dr. sc. Theodore Vigato (Hrvatska) i mr. sc. Marijane Petrović (Srbija). Sva izlaganja su bila vrlo konkretna i tretirala su goruće probleme u radu lutkarskih poslenika. Govorilo se o tome da li je lutkarstvo na margini i zašto nije u modi, da li je namenjeno isključivo deci, o globalizaciji i pozorištu lutaka, mestu i važnosti lutkarstva u Slovačkoj, Sloveniji, Srbiji, Hrvatskoj, važnosti i načinima obrazovanja lutkara...

Bilo je interesantno videti trenutni presek stanja u hrvatskom lutkarstvu. Prikazane predstave svakako nisu i najbolje što su pozorišta imala da ponude, ali to je bio njihov izbor.

PREŽIVELI

Sa dubokim uverenjem da je odlazak u pozorište iskustvo koje svako dete treba da ima kroz svoje odrastanje, bio je poziv na 11. Dečji pozorišni festival "Pozorište zvezdarište", održan od 18. do 25. aprila u Ustanovi kulture „Vuk Karadžić“ pod sloganom „Zagledani u zvezde“.

Prijave za učesče poslala su 32 pozorišta za decu iz Srbije, Hrvatske, Bosne i

Hercegovine, Crne Gore, Slovenije, Bugarske, Izraela i Italije. U izboru selektorke Olivera Viktorović 12 naslova je odabrano za takmičarski program festivala: „Dobro drvo“ - Gradsko pozorište, Podgorica (autor teksta: Šel Silverstein, rediteljka: Lidija Dedović), „Pinokio“ - Kruševačko pozorište (autor teksta: Spasoje Ž. Milovanović, reditelj: Zoran Lozančić), „Lepotica i zver“ -

„Mrvice iz dnevnog boravka“

Nagrade 11. Zvezdarišta

Ovogodišnji žiri u sastavu: Goran Jevtić, Vladimir Grubanov i Miodrag Dinulović doneli su odluku o sledećim nagradama: nagrada za kreaciju lutaka dodeljena je Stefanki Kjuvljivoj za kreaciju lutaka u predstavama „Labudovo jezero“ (Pozorište za decu Kragujevac) i „Lepotica i zver“ (Pozorište lutaka Niš), ove predstave ravnopravno su dobile i nagradu za animaciju lutke. Nagrada za glumca Festivala dodeljena je ravnopravno Urošu Jovčiću („Carev zatočnik“ Pozorišta „Boško Buha“) i Petru Atanasoskom („Mrvice iz dnevnog boravka“ Gradskog kazališta „Žar ptica“ Zagreb). Nagrada za glumicu Festivala dodeljena je ravnopravno Jeleni Petrović („Pinokio“ Malog pozorišta „Duško Radović“) i Nataši Kopeć („Mrvice iz dnevnog boravka“ Gradskog kazališta „Žar ptica“ Zagreb). Zbog velikog broja izuzetnih glumačkih ostvarenja na 11. festivalu „Pozorište zvezdarište“ stručni žiri je odlučio da se Specijalna nagrada dodeli ravnopravno: Mariu Drmaču („Mali Muk“ Pozorišta mladih Sarajeva), Juliji Milačić i Mišu Obradoviću za ulogu Dečaka („Dobro drvo“ Gradskog pozorišta Podgorica). Nagrada za tekst dodeljena je Spasoju Ž. Milovanoviću za „Pinokija“ Kruševačkog pozorišta. Nagrada za režiju pripala je Zoranu Lozančiću za predstavu „Lepotica i zver“ Pozorišta lutaka Niš. GRAND PRIX festivala dodeljen je predstavama: „Mrvice iz dnevnog boravka“ Gradskog kazališta „Žar ptica“ Zagreb - za dramsku predstavu i „Labudovo jezero“ Pozorišta za decu Kragujevac - za lutkarsku predstavu. Savet Dečjeg pozorišnog festivala „Pozorište zvezdarište“ ustanovio je Priznanje „Zvezda među zvezdama“ za trajni doprinos razvoju pozorišta za decu i mlade i jednoglasno odlučio da prvo priznanje pripadne Vladimiru Grubanovu.

J.P.S.

Pozorište lutaka, Niš (autor teksta: Željko Hubač, reditelj: Zoran Lozančić), „Kraljevsko novo odelo“ - Pozorište lutaka „Pinokio“, Beograd (autor teksta: Igor Bojović, reditelj: Jaroslav Antonjuk), „Mrvice iz dnevnog boravka“ - Gradsko kazalište „Žar ptica“, Zagreb (autorka teksta: Sanja Pilić, rediteljka: Franka Perković), „Trnova Ružica“ - Narodno pozorište Užice (autor teksta: Spasoje Ž. Milovanović, reditelj: Nemanja Ranković), „Carev zatočnik“ - Pozorište „Boško Buha“, Beograd (autor teksta: Miodrag Stanisavljević, reditelj: Milan Karadžić), „Pinokio“ - Malo pozorište „Duško Radović“, Beograd (autor teksta: Slobodan Obradović, rediteljka: Ksenija Krnajska), „Princeza u zamku duhova“ - Pozorištanca „Puž“, Beograd (autorka teksta: Aleksandra Dejvis, rediteljka: Aleksandra Dejvis), „Mali Muk“ - Pozorište mladih Sarajeva (autor teksta: N. Vasileva/D. Kovačovski, reditelj: Darko Kovačovski), „Bajka o vitezu bez konja“ - Pozorište mladih Novi Sad (autorka teksta: Marta Gušnjovska, reditelj: Jaroslav Antonjuk), „Labudovo jezero“ - Pozorište za decu Kragujevac (autor teksta: Todor Valov, reditelj: Todor Valov).

ASITEŽ Srbije i „Zvezdarište“ su ove godine organizovali besplatnu četvorodnevnu radionicu pod nazivom „Živa radionica primenjene drame i minimalnog pozorišta“ koju je za mlade pozorišne stvaraoce i studente vodio reditelj Nikola Zavišić. Predstava specijalno kreirana za bebe i njihove roditelje „Drvence“ (Dečje pozorište Subotica - „Teatar u pelenama“) imala je tri izvođenja, a prateći program je obuhvatio i izložbu likovnih radova dece i mladih „Zvezdano nebo nada mnogom“, predstavljajući novih umetničkih formi i izraza: „Bubble show“, kreativnu radionicu arhitekture „Zvezdani grad“, promociju pokreta „Ura Kultura“, susrete sa stvaraocima za decu i muzičko-plesni programi.

Sonja Šulović

Tamara Kučinović, Grga Čvarak, Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku

SVET IZVRNUJ NAGLAVACKE

Uglješa Šajtinac, dramaturg i dramski pisac - član žirija Festivala „Joakim Vujić“

Ikako je svaka selekcija „po meri selektora“, ona ipak na izvestan način predstavlja presek produkcije ovih trinaest profesionalnih pozorišta ispod Save i Dunava?

Ako je svet izvrnut naglavačke šta je onda „ispod“? To mu nekako dođe i osnovna poruka ovogodišnje selekcije. U odluke selektora se ne sumnja, one su zatečeno stanje. Pozorišta postoje i rade u skladu sa svojim mogućnostima i to je pre društveni problem, posledica sveopšte nekulture koja nadire, pitanje smisla postojanja.

Kako vam se čini položaj ovih pozorišta (sudeći, naravno, po predstavama koje ste pogledali) u odnosu na beogradske i vojvođanske predstave?

Zaista se nisam bavio razlikama, a geografske me i ne zanimaju. Problemi su u suštini isti. Oni koji vode ovu zemlju je dva puta dnevno preusmeravaju iz jednog u drugi pravac. Običan prolaznik je zbunjen i dezorijentisan, kamoli čitave grupe; ovde se vraćam na institucije kulture. Utisak je da i u najslabijim timovima ima ljudi koje bi ste poželeli pored sebe kad zagusti. Dakle, ako prestonički, pedigrirani teatri danas nemaju čega da se boje, to ne znači da ih već ujutro neće biti. Na kraju krajeva, ako je Konstantin, potpuno nevin, optužen da je veliki Srbin onda to ludilo lako, u sledećoj sezoni već, može da ugasi sva pozorišta, jer je vlast ove države odlučila da ona i ne treba da postoje; praviće se circus maximus (ono, životinje i ljudi u ropcu), pa ko živ, ko mrtav. Srećni će biti oni umetnici koje kao robove otkupi neki bogati konzul iz Ponta ili sa Sicilije, recimo.

Može li se pronaći nešto zajedničko u pozorišnom izrazu za sve predstave koje ste pogledali na Festivalu „Joakim Vujić“?

Jauk, urlik, vrisak, lucidan skok u samoodbrani, eksplozivni naboj u povijeni i presamićenim glumcima, pred čijom se igrom gledalac podseća da je smisao ipak tu. Ni u posiveloj svakodnevnici, ni u preslađenoj laži zverske stvarnosti, ni u idealizovanoj prošlosti, ni u precejenoj budućnosti. Teatar je bio tu nedelju dana, prošli su pred očima gledalaca toliki životi, sreće i nesreće, u lice im se cerilo i plakalo. Vaistinu, pozorišta i njegove suštine bilo je svaki dan na pretek - da li je to malo ili sve, nadam se odlučite pamet, a ne bezumlje onih koji mogu da pomognu opstanku kulture i umetnosti u ovoj zemlji. Skorojevičko, pseudodvorsko i klemburgersko pojavljivanje vrha države među iskopinama u Viminacijumu moglo je lako da se preusmeri ka Lazarevcu u kojem je tog istog dana još uvek trajao festival. Ali, put je bio loš.

Jelena Popadić Sumić

KRASOTE

Vojislav Savić

«Prodao bi dušu za novac, i pri tom bi bio na dobitku, jer bi menjao dušne za zlato», citat je iz vremena Francuske revolucije i opisuje ondašnjeg Ministra inostranih poslova. Vreme revolucija je prošlo, cenim da i evolucija lagano posustaje, ali prodaja duša ne prestaje da cveta, iako je ponuda prilično sumnjiva... Citat sam pozajmio, jer mislim da precizno dijagnostifikuje stanje u srpskom pozorištu. A bogami i šire. Ali da se ne širim toliko!

Već pola veka i kusur, pozorišta u Srbiji uglavnom vode isti ljudi ili njihove još gore kopije. I uglavnom nam prodaju maglu, jer su sa dušom u deficitu. Mala Grupa Samoodabranih Mediokriteta se šalja iz fotele u fotelju, iz pozorišta u pozorište, iz predstave u predstavu.

Ali ovo, jel da, svi znamo? Zato ću da se manem citata i magle. Pojednostaviću! A jednostavno rečeno: reč je o genocidu!... Znam, zvuči surovo, ali tako jeste. Nesposobni upravnici, direktori drame, dramaturzi, reditelji, glumci i kritičari, uspešni su da udruženim snagama, zbrišu sa lica pozorišnog života sposobne i talentovane. Znam, zvuči dramatično, ali nije tako. Malčice je gore. Kako sam došao do genocidne cifre? Matematikom! Izračunao sam da je svaki uspešan nesposobnjaković Male Grupe Samoodabranih Mediokriteta uspeo da zatre bar stotinak darovitih i sposobnih. Nije im data nikakva šansa da žive svoj profesionalni život. Sepuku je jedino milosrđe koje su dobili od MGSM-a. Molim vas da ovo shvatite prilično bukvalno! I da slobodno proverite računicu.

Ako izuzmem zatiranje, kao skoro jedini rezultat (ne)rada MGSM-a, kako funkcionise Grupica? O, pa, isto kao i uvek. Što znači maksimalno principijelno. Po starim dobro uvežbanim principima: «ruka ruku mije» ili «ja tebi, ti meni». Odmah da kažem: nemam ništa protiv. Zaista! Pod uslovom da ruke koje se miju nisu prljave ruke! A jesu. Pod uslovom da je ono što ide između mene i tebe kvalitativno! A nije. Nema, u stvari, ništa ni protiv partokratije. Pod uslovom da partijski kadrovi znaju znanje. A ne znaju. Čast časnim izuzecima. Njihova upornost da potvrđuju pravilo me je uvek iskreno oduševljavala. Zaista!

Ali, i ovo, zar ne, svi znamo? Evo jednog primera na samoprimeru! Poslednju praiizvedbu u pozorištu sam imao 2001. godine. Moji komadi «Čuješ li, mama, moj vapaj» i «Kengur» igrali su širom Srbije (NP Beograd, Kragujevac, Novi Sad...) i nešto

malo dalje (Slovačka, republika Srpska,...). «Vapaj» je dobio nagradu za najbolji komediografski tekst u Jagodini, a slovačka predstava je uvrštena u zvaničnu selekciju Saterijinog pozorja. Zgađen situacijom u i oko pozorišta odlazim u ilegalu. Danju radim po televizijama i tv produkcijama, a noću pišem. (Ovu strategiju sam direktno pozajmio od Prleta i Tihog iz moje omiljene serije «Otpisani» i još omiljenije «Povratak otpisanih!»). Mora od nečeg da se živi, a nikad nisam bio raspoložen za zatiranje. Pretprošle godine sam rešio da desetogodišnjicu samoizgnanstva iz pozorišnog života obeležim slikovitim «performansom». Deset svojih novih dramskih tekstova sam poslao mejlom na adrese deset pozorišta u Srbiji koja sam smatrao relevantnim. I znate šta se desilo? Desilo se ništa. Nisam dobio ni jedan odgovor. Nisam dobio čak ni jedan jedini kurtoazni mejl da su tekstovi stigli na adresu! ... Ali, moram, ipak, da priznam da sam dobio ono što sam očekivao. Ono što uvek dobijate od onih koji ne rade svoj posao.

Da pogađam: i ovo vam, odnekud, zvuči poznato, da ne kažem predvidljivo!

Evo još jednog primera sa malo samoprimerama. Decenijama slušam priče o krizi domaće drame. Nema krize domaće drame. Odlični tekstovi puštaju korenje u fiokama. Bilija Vajldera u jednom pitali da li bi bilo dobro da reditelj ume da piše. Odgovorio je: «Ne. Ali bi bilo odlično kad bi umeo da čita.» U srpskim pozorištima po diktatu MGSM-a, uglavnom dominira domaće i strano pomoćno smeće od dramskih tekstova. Zato su nam pozorišta dominantno poluprazna. Nemamo ljude koji razlikuju dobru od loše drame. Ne umeju da čitaju. Dramaturgija je egzaktan nauka i granica između dobrog i lošeg je jasna. Ali, kako da egzaktnost objasni onima koji tako uspešno već decenijama prodaju maglu?

SUDBINA UMETNIKA KAO INSPIRACIJA Životi i dela Silvije Plat i Tomasa Mana u predstavama Stevana Bodrože i Borisa Liješevića

Ana Tasić

Beogradska publika je nedavno imala prilike da vidi dve gostujuće predstave koje se bave književnošću i njenim stvaranjem, usmerene na istraživanje odnosa između privatnog i javnog, između pisaca i njihovih dela, odnosno uticaja života umetnika na proces književnog stvaranja.

Na sceni Bitef teatra prvo je gostovalo Mostarsko pozorište mladih sa predstavom „U traganju za bojom kestena“, nastalom prema tekstu Safeta Plakala, u režiji Stevana Bodrože. To je duodrama koja poetski sugestivno prikazuje život i delo američke pesnikinje Silvije Plat. Ona je u istoriji književnosti zapamćena ne samo po svojim intimističkim, dirljivo ispovednim pesmama, već i po životu obeleženom razornim tenzijama i depresijama koje su se okončale samoubistvom. U vezi sa time, njena poezija je čvrsto određena temama bola i smrti, ali i ljubavi i ranjivosti i - na ta pitanja je fokusirana metaforički snažna Bodrožina predstava. Elegantna vizualnost predstave odražava suptilnost umetničkog stvaranja, ali i složeno-

„Čarobnjak“

Konkurs za originalan domaći dramski tekst, koji direkcija Sterijinog pozorja raspisuje od 2007. godine, pokrenut je u trenutku kada je proširen koncept festivala po kojem su u konkurenciju za nagrade mogle da uđu i domaće predstave napravljene po tekstovima inostranih autora. Konkurs se raspisuje u septembru, od ove godine biennialno. Tročlani žiri prispele tekstove čita do narednog januara, a ime nagrađenog biva saopšteno na Dan Sterijinog pozorja - 29. marta.

Pravo učešća na konkursu imaju državljani Srbije, a u obzir za nagrade mogu ući samo dramski tekstovi izvorno napisani na srpskom ili prevedeni na srpski jezik, stoji u propozicijama. Žiri razmatra samo neobjavljene, neizvođene i nenagrađene dramske tekstove. Sterijino pozorje preuzima pravo na objavljivanje nagrađenog teksta u izdanjima Pozorja, na srpskom i engleskom jeziku, i prava na praiizvođenje. Konkurs je anonimn. Tekstovi, u štampanoj formi (četiti primerka), šalju se pod šifrom.

Do sada su na ovom konkursu nagrađeni Maja Pelević (čija je drama imala praiizvedbu u NP Beograd), potom Filip Vujošević i Branislava Ilić koji su podelili nagradu (Vujoševićev tekst praiizveden je takođe u NP Beograd, a Branislave Ilić u Lazarevcu), Petar Mihajlović (praiizveđa njegova teksta je bila u NP Republike Srpske), Saša Večanski i Vojislav Savić (pregovori za praiizvedbu njegove drame trenutno se vode sa Slavija teatrom).

Nagrađeni dobija 400.000 dinara i mogućnost da mu tekst bude izveden u nekom od pozorišta. Prvi naredni konkurs Pozorje će raspisati 1. septembra 2013. godine, a drame se mogu slati do 30. novembra ove godine.

Posaljti tekst na anonimn konkurs, pa ti se možda posreći!

Početkom prošle godine sam na anonimnom konkursu Sterijinog pozorja dobio Sterijinu nagradu za komediju «Odlazak u krasni». Krajem iste sam na konkursu Udruženja dramskih pisaca Srbije dobio nagradu Branislav Nušić za dramu «Egzekutor». Da li to znači da mi se posrećilo? Naravno. Nagrade su solidan vid satisfakcije. (Nisam džaba radio i forsirao stretegiju iz «Povratka otpisanih!»). Ali, komad koji se ne postavi u pozorištu lagano postaje samo manje više zgodna literatura za istoričare književnosti. Još uvek čekam svoju postavku. Još uvek čekam da neko od Dežurnih Velikana pročita i postavi neki od nagrađenih komada.

Mislio sam da su anonimni konkursi najpošteniji način da se probije granica oko pozorišnog života koji je Mala Grupa Samoodabranih Mediokriteta postavila i oplela bodljikavom žicom. Još uvek se nadam da se nisam malo zaneo u razmišljanju!

U komediji «Odlazak u krasni» u kojoj se kroz jednu živopisnu predizbornu kampanju priča o odnosu vlastodržaca i podanika ima zanimljiv lik. Zove se Vojislav. Bivši pesnik koji od svog posla nije imao leba da jede, pa je morao da se zaposli kod gosn Ministra. Postao je njegov lični konjovodac i biograf. Svaka sličnost sa stvarnim likom i likovima je krasno dobronamerna! A Ministar ko ministar s početka teksta, tipičan krasni predstavnik MGSM. Zato ću mu dati reč. Čisto da ono što pokušavam da kažem o onome što svi mi, jel da, znamo, malo, na kraju, začinem:

(...) »MINISTAR: A, pak, moj pokojni otac, po zanimanju takođe kočijaš u jednom takođe dalekom gradu, umro je kad smo se tome najviše nadali, u svojoj devedeset i osmoj godini, često je, stručno me merkajući, govorio mojoj pokojnoj majci: Od ovog kurajbera će nešto u životu ispasti - ne voli da uči, ne voli da radi, nije nizašta, a obožava lov i vlast, gledaj samo kako lepo raste! Moja sirota majka mu je na to ponosno odgovarala: Hvala Bogu da i u ovoj kući imamo nekoga koji zna šta hoće i koji će daleko dogurati.»

Toliko o dijagnozi stanja u srpskom pozorištu. Toliko o ministrima i vojislavima i časnim izuzecima. Neću više da vas gnjavim stvarima koje svi znamo.

Prelazim, konačno, na stvar koju, izgleda, niko ne zna. Prelazim na Terapiju. Za odzdravljenje nekeg pozorišnog života i zatiranja Male Grupe.

Terapija je toliko originalna, efikasna i lako primenljiva da unapred upozoravam ovlašćene i neovlašćene da sam je patentirao. U Zavodu za patente i gubljenje vremena. Mnogo je jednostavnija od dijagnoze. Znam da nećete verovati svojim očima i zato oprezno!... Evo je: zameniti nesposobne i nedarovite - sposobnim i darovitim. I to je to! Niste mogli ni da sanjate, zar ne!? Decenijama sam svedok, a i baka i deka su mi pričali, kako se naše najumnije glave muče tražeći ovaj lek. Sad mogu da, zajedno sa svima nama, odahnu. Pronađen je. Eno ga u Zavodu. Treba ga samo primeniti. Deluje momentalno. Garantujem!

Teško je živeti u neznanju. Još je teže, možda, čitati tekst koji govori o stvarima koje svi znaju. Jer ovo je, i to znate jel da, zemlja u kojoj svi sve znaju. Nadam se, ipak, da sam vam efektom i nepredvidljivom završnicom malo popravio raspoloženje.

U svakom slučaju, svima nama želim srećan povratak iz krasnog, al' bez egzekutora!

nost značenja književnog dela, njegovu neuhvatljivost, nedostižnost. Scenski prostor je pokriven vodom (u malom bazenu) koja baca nežne svetlosne odbleske na zidove. Jedan od glavnih odnosa u predstavi je između Silvije i Teda Hjuza, njenog životnog partnera koji je bio dragocena podrška u njenom izmučenom životu, obeleženim teškim i nerazrešenim odnosima sa majkom, bolnom smrti oca za koju je Silvija krivila majku (njen otac je bio jedini koji ju je bezuslovno voleo, po njenom viđenju). Za uspeh ove neobično snažne poetske predstave bitno je zaslužno dvoje mladih glumaca, Amra Prutina i Enes Salković. Muziku je komponovao Damir Imamović.

Druga predstava koju je ubrzo zatim beogradska publika imala prilike da vidi na Velikoj sceni Ateljea 212 je „Čarobnjak“, gostovanje Narodnog pozorišta Sombor (tekst Fedor Šili, režija Boris Liješević). Ovo ostvarenje ispisuje detalje iz života i dela Tomasa Mana, ukrštajući biografske činjenice, zatim fiktivne događaje i likove, kao i uopštenije poetsko-filozofske refleksije o književnosti, ali i o smislu ljudskog postojanja. Liješevićev prepoznatljivi scenski rukopis i ovde određuje minimalizam, studiozan pristup u radu sa glumcima, antirealizam i odsustvo iluzije. Glumci vrlo slobodno prelaze iz jednog u drugo vreme i mesto dešavanja radnje, kao i iz jednog lika u drugi - svi glumci, osim Saše Torlakovića koji igra Tomasa Mana, predstavljaju više likova, bazirajući igru na specifičnoj vrsti studiozne uslovnosti. Kao i u predstavi „U traganju za bojom kestena“, autori „Čarobnjaka“ su prevashodno zainteresovani za lični,

„U traganju za bojom kestena“

emotivni aspekt stvaranja, istraživanje mučnine tog procesa. Specifičnost Manovog karaktera, njegova asocijalnost i skoro religijska zainteresovanost za pisanu reč, u određenom smislu su ga učinili nesrećnim u ličnom životu, čime se predstava bitno bavi. Detaljno je ispisana i njegov hladan, formalan odnos prema supruzi Katji i istovremeno neostvoreno bolna ljubav prema Mariji (igra ih ista glumica Tatjana Šanta Torlaković). Poslednje reči Tomasa Mana u predstavi su vrlo upečatljive, a odnose se upravo na tragičnu sudbinu umetnika: Neki nužno lutaju, budući da za njih i nema pravog puta.

Ni u životu Silvije Plat nije bilo pravog puta, ili bar ona nije mogla da ga nađe, što se u Bodrožinoj predstavi refeljno prikazuje. Tenzični proces probijanja kroz život određen pojačanom osećajnošću prikazan je kao beskrajni izvor inspiracije, početak neodložne umetničke kreacije, neodložne utoliko što predstavlja čin moranja, privremenog spasa, pokušaja umetnika da se na taj način oslobodi egzistencijalne panje. A pozorišna igra i dramsko izražavanje se u obe predstave ukazuju kao sjajna sredstva u bavljenju ovim temama.

MEDIJSKO POZORIŠTE

Gostovanje predstave „Smrt trgovačkog putnika“ reditelja Aleksandra Saše Dunderovića na sceni Beogradskog dramskog pozorišta

Ana Tasić

Na Velikoj sceni Beogradskog dramskog pozorišta gostovala je predstava „Smrt trgovačkog putnika“ u režiji Aleksandra Saše Dunderovića, samo nekoliko dana posle premijere na matičnoj sceni pozorišta Everimen u irskom Korku. Reč je o koprodukciji pozorišta Everimen iz Korka, Kolektiv teatra iz Liverpoola (osnovao ga je Dunderović) i Univerzitetskog koledža iz Korka. Glavnu ulogu, Vilija Lomana, u ovoj multimedijalnoj predstavi tumači Patrik Kronin, poznati i priznati američki glumac irskog porekla (između ostalog ga pamtim po ulozi u ovde rado gledanoj seriji „Sajnfild“). Njegovo uključivanje u ovu produkciju je deo irskog nacionalnog projekta „Okupljanje 2013“ koji ima za cilj da okupi brojnu irsku dijasporu, da Irce rasute po svetu na određeno vreme vrati u maticu. Treba reći i to da ulogu Bifa Lomana u Dunderovićevoj predstavi igra Džejs Kronin koji je Patrikov sin i u stvarnom životu.

Patrik Kronin je dao sjajno oblikovan lik Vilija Lomana, razočaranog i izigranog trgovca koji skrhanom posmatra lomljenje iluzije o američkom snu pred svojim očima, iluzije koja je bila toliko velika, da je njen lom izazvao buran potres, gubitak tla pod nogama i Vilijevo konačno smrt. Posebno uzbudljive aspekte lika, Kronin je izgradio slikajući odnos prema otuđenim Vilijevim sinovima, njihov generacijski konflikt, različite poglede na svet.

Ono po čemu je ovo Dunderovićevo tumačenje specifično jeste esencijalna upotreba video tehnologije koja je od ove predstave stvorila jedan granični, hibridni oblik – medijsko pozorište. Sam komad Artura Milera otvara široke mogućnosti za igru između stvarnog

i medijizovanog, utoliko što je bitno usredsređen na odnos između prošlosti i sadašnjosti, na prizivanje sećanja. Vili veoma često komunicira sa avetima iz svoje prošlosti, vraća se u nju kako bi pronašao odgovore ili utehu za mučnu sadašnjost. On putem videa razgovara sa svojim sinovima, kada su oni bili mladi, zatim sa suprugom Lindom, ali i sa bratom Benom. Zanimljiv je izbor da Bena igra isti glumac koji igra i Vilija (Patrik Kronin) čime se sugerše mogućnost da je Ben plod Vilijeve imaginacije.

U jednoj sceni u predstavi, dok realni, živi Vili razgovara sa Lindinom videatizovanim likom iz prošlosti, realna Linda (Žan van Sinderen-Lo) je uživo prisutna na sceni, sedi za stolom i obavlja dnevne poslove. Ova situacija zanimljivo izražava tragediju Vilijevo otuđenja – dok mu je sadašnjost, njegova stvarna žena, pred očima, on je usmeren na prošlost, zaglavljn u njoj, inhibiran njom.

„Smrt trgovačkog putnika“

ZAGONETKA KOJA TRAJE PETNAEST GODINA

Da je Erih Emanuel Šmit jedan od najpopularnijih dramskih pisaca u nas, najbolje govori podatak da su početkom maja na Sceni „Raša Plaović“ Narodnog pozorišta obeležena dva jubileja predstava ređenih po njegovim dramama

„Mali bračni zločini“ u režiji Filipa Grinvalda i izvođenju Nele Mihailović i Borisa Pingovića izvedeni su 50. put, a usledio je zaista nevakadašnji događaj – petnaesti rođendan „Zagonetnih varijacija“!

„Ovakve kakve se u Narodnom pozorištu već dugo nisu čule“ – ovako ili nekako slično, izveštavali su mediji neposredno posle premijere „Zagonetnih varijacija“ Erika Emanuela Šmita, u režiji Božidara Đurovića i u izvođenju Marka Nikolića i Borisa Pingovića, 2. maja

poverena Marku Nikoliću, koji je tokom rada na predstavi, između ostalog, rekao kako „komad kao što su „Zagonetne varijacije“ čini da se glumac uvek nalazi na ivici noža. Iako je podeljen u segmente, sa različitim glumačkim zadacima, u svakom trenutku može da se sklizne u monotoniju, kad i muve od dosade padaju s plafona“. I njegov partner Boris Pingović, koji tumači ulogu Erika Larsena, pre premijere je objašnjavao kako je „komad pisan za dva glumca najteža vrsta teatarskog izraza za

„Zagonetne varijacije“

1998. godine na Sceni „Raša Plaović“. Posle ovako burnog početka, usledio je izuzetno dug, postojan i bogat scenski život: dvestoti izlazak pred publiku je proslavila na svoj deseti rođendan, 250. reprizu nepune tri godine kasnije 7. marta 2011, a 9. maja 2013, svojim 273. izvođenjem, predstava je proslavila 15. rođendan.

A kako je sve počelo? U najavama premijere mediji su u prvi plan isticali činjenicu da je komad prethodne godine dobio prestižnu Molijerovu nagradu i da je u Parizu predstava pravi hit, kao i da je praižvedba u gradu svetlosti (1997) bila veliki povratak teatru čuvenog glumca Alena Delona, koji je tumačio ulogu Abela Znorka (dok je beogradska postavka privođena kraju, tekle su pripreme za londonsku premijeru sa Donaldom Saterlendom u ulozi književnika-nobelovca Znorka). U produkciji Narodnog pozorišta, ova uloga je

glumca. Ovdje nema ni činova, ni pauza, ni slika, ali tu su tematske celine koje moraju da budu različite, a jedna reč može sve da dovede u ambis“. I reditelj i glumci su naglašavali kako su predstavu pravili na naš, balkanski način i kako će se ona svakako razlikovati od pariske.

Autor ovog izvanrednog teksta, Erik E. Šmit, bio je gost na beogradskoj premijeri i „podelio sa publikom neskriveno zadovoljstvo, burno aplaudirajući iz prvog reda“, a potom je izjavio da je „Marko Nikolić jedan od najboljih tumača Abela Znorka“ i pojasnio kako je to glumac „koji ima moć izvanredne, iznenadne transformacije. Već samom pojavom uverava me da je veoma usamljena ličnost kakva je i junak drame, ali koji ume da prelazi iz surovosti u nežnost. Svojom pojavom on objašnjava čitav jedan svet! On je celo veče držao svoju pažnju“. Predstava i reakcije publi-

Uopšteno posmatrano, rediteljev izbor da se u ovom tumačenju Milerovog klasika krucijalno koriste mediji, u prvi plan igre izvlači osećanja otuđenosti i usamljenosti, bitna u razumevanju totala Lomanove tragične sudbine. Takođe, ova temeljna upotreba video materijala značajna je i zato što Milerovu dramu, napisanu 1949. godine, formalno približava našem vremenu, uglavljenom u diskursu tehnologije. Treba pomenuti i važnost kontrasta između značenja otuđenja koje proizvodi medijska tehnologija i prodorne emotivnosti koju indukuje Kroninova sugestivna, osećajna igra. Taj kontrast produbljuje i melanholična, svedena, instrumentalna muzika koja dodatno boji emotivnu igru glumaca u ovoj sasvim autentičnoj predstavi Aleksandra Saše Dunderovića.

Nije slučajno Milerova drama o krah u američkog sna i bolnim posledicama ekonomske krize u poslednje vreme vasrksla u čitavom svetu – paralele sa našim vremenom tragedije nezaposlenosti i egzistencijalnih neizvesnosti su više nego očigledne, toliko da budu oči.

ke, za Šmita su bili malo iznenađenje: „Beograđani su brzi na smeh, reagovali su drugačije nego gledaoci u drugim evropskim gradovima koji su tragičnije doživljavali „Zagonetne varijacije“.

Ali vreme je, po ko zna koji put, demantovalo mišljenje kritičara. Već u novembru iste godine, na Dan Narodnog pozorišta, Boris Pingović je za ulogu u ovoj predstavi dobio Pohvalu Narodnog pozorišta. A Marku Nikoliću je istog dana, 22. novembra 1998, uručeno prestižno glumačko priznanje, Nagrada „Raša Plaović“, koju dodeljuje Narodno pozorište – za najbolje glumačko ostvarenje na beogradskim scenama između dva praznika našeg nacionalnog teatra.

Zabeležimo i da je Erik E. Šmit, povodom stote predstave, Narodnom pozorištu uputio telegram u kojem je, između ostalog, napisao: „Uvek ću se živo sećati premijere u Beogradu, snage pročišćenog spektakla i dirljive interpretacije glumaca. To je jedan od mojih najlepših pozorišnih trenutaka. Kad god mislim na vas ne mogu a da se ne setim priče jednog mog prijatelja, onedavno oženjenog Beograđankom, koji je prilikom posete njenim roditeljima išao da gleda predstavu za vreme rata. Tokom izvođenja nestalo je struje zbog uzbu- ne, ali je publika ostala i predstava je nastavljena uz sveće. Bio je to nezaboravan trenutak: pozorište je svedeno na suštinu, čovečnost, bitnost, ljubav. Plačem kad se setim toga. U ime svih tih sveća, primite moje divljenje i naklonost“.

Tokom proteklih petnaest godina neumornog igranja, predstava je ostvarila brojna gostovanja u zemlji – u Studentskom gradu, Boru, Kraljevu, Somboru, Vršcu, Zrenjaninu, Arandelovcu, Pančevu, Kragujevcu, Sremskoj Mitrovici, Kikindi, Paraćinu, Kovinu, Ubu, Svilajncu, Jagodini, Kostolcu, Kosovskoj Mitrovici, Zaječaru, Vrnjačkoj Banji i Irigu, a nastupila je i na festivalu Grad teatar Budva i na Borinim danima u Vranju. Zagonetne varijacije su predstavljale srpsku pozorišnu umetnost i na gostovanjima u Beču, Cirihu, Ženevi, Londonu, Kijevu i Podgorici, na festivalu Grad teatar Budva, te na Četvrtom interdisciplinarnom pozorišnom festivalu „Dani malih stvari“ u Trebinju. Predstavu je do sada videlo 50000 gledalaca.

Jelica Stevanović

KAKO DO STATUSA, KAKO DO OSTVARIVANJA PRAVA (2. deo)

- O statusu samostalnog dramskog umetnika i samostalnog umetničkog saradnika - Zaposleni i nezaposleni dramski umetnici i saradnici najčešće su „nesvesni“ načina na koji mogu da ostvare svoja kako-tako zakonski regulisana prava. Udruženje dramskih umetnika Srbije kao jedino reprezentativno strukovno udruženje na teritoriji Srbije omogućava svojim članovima da bolje razumeju i realizuju ona prava je Zakonodavac predvideo. U prethodnom i ovom broju Ludusa objavljujemo objašnjenja vezana za ostvarivanje ovih prava.

(...)

Prilikom ocenjivanja rezultata rada podnosioca zahteva, Komisija Udruženja uzima kao relevantan svaki profesionalni rad koji je ilustrovan traženom dokumentacijom, uključujući i rad tokom studija, a na osnovu prvog profesionalnog ugovora koji o tome svedoči, počev od III godine studija.

Za sticanje statusa samostalnog dramskog umetnika ocenjuje se četvorogodišnji profesionalni rad umetnika (na osnovu umetničkog rada u prethodne 4 godine, utvrđuje se status samostalnog umetnika u naredne 4 godine).

Posebni kriterijumi

Utvrđeni minimalni obim zadataka po zanimanjima (kombinuju se) čine:

- Dramski pisci i dramaturzi (za četiri godine)
  - jedno premijerno izvođenje celovečernje drame u pozorištu, ili
  - 2 izvedene drame u pozorištu, ili
  - dramaturg za najmanje 4 predstave u profesionalnim pozorištima, ili
  - 4 adaptacija ili dramatisacija za pozorište, televiziju ili radio, ili
  - najmanje 4 izvedene originalne radio-drame, ili
  - objavljenih 10 autorskih tabaka dramskih dela (priznaje se ugovor sa izdavačem za još neobjavljeno delo), ili
  - objavljenih 10 autorskih tabaka stručne kritike (tabak je 16 strana), ili
  - scenario za novi dugometražni igrani film, ili
  - scenario za 4 kratkometražna dokumentarna ili igrana filma, ili
  - scenario za dva dugometražna dokumentarna filma, ili
  - scenario za 3 animirana filma u trajanju od ukupno 20 minuta, ili
  - scenario za igranu tv seriju od najmanje 8 epizoda u trajanju od najmanje 30 minuta po epizodi, ili
  - saradnik na scenariju (koscenarista) za 2 igrane tv serije od najmanje 8 epizoda u trajanju od najmanje 30 minuta po epizodi, ili
  - scenario za najmanje 40 reklamnih video spotova ili namenskih filmova, ili
  - scenario za najmanje 40 emisija različitih tv formi (kvizovi, obrazovne emisije, šou program i sl) u najmanjem trajanju od 30 minuta.

Reditelji (za četiri godine)

- četiri režije na pozorišnoj ili drugoj sceni, ili
- četiri televizijske drame, ili
- jedna televizijska serija, ili
- 16 režija na radiju ili televiziji, ili
- 26 reditelj. zadataka u medijima u kojima je rediteljsko stvaralaštvo neophodno, ili
- režija jednog novog dugometražnog igranog filma, ili
- režija 4 kratkometražna dokumentarna ili igrana filma, ili
- režija dva dugometražna dokumentarna filma, ili
- režija tri animirana filma od ukupno 20 minuta, ili
- režija najmanje 40 reklamnih video spotova.

Glumci (za četiri godine)

- 4 velike nove uloge u pozorištu, na drugoj sceni ili na televiziji, ili
- 8 srednjih uloga u pozorištu, na drugoj sceni ili televiziji, ili
- 16 manjih uloga u pozorištu, na drugoj sceni ili televiziji, ili
- 20 većih uloga na radiju ili 40 manjih uloga, ili
- 120 glumačkih zadataka ostvarenih u medijima u kojima je glumačko stvaralaštvo neophodno (sinhronizacija i nahsinhronizacija, književne večeri, reklame), ili
- 2 velike nove uloge na filmu ili na televiziji, ili
- 1 velika uloga ili tri epizode na filmu ili na televiziji, ili
- 16 malih uloga na filmu ili televiziji (svaka epizoda u TV seriji smatra se kao poseban zadatak).

Kriterijumi za sticanje i održavanje (reviziju) statusa samostalnog umetničkog saradnika (organizatora i producenta) u jednogodišnjem periodu. (kombinuju se) su:

- a) Praktični rad u oblasti scenske umetnosti
  - 1 veliki producentski posao (producent organizacije, direktor produkcije, izvršni producent projekta, producent pozorišne trupe) ili
  - organizacija 2 projekta u fazi pripreme, ili
  - kontinuirana distribucija 4 projekta godišnje ili 1 velikog inostarnog gostovanja, ili
  - organizacija 10 scensko-muzičkih programa, recitala, književnih večeri, izložbi, modnih revija, ili
  - organizacija-produkcija 1 međunarodnog festivala, organizator – saradnik festivala, manifestacija lokalnog tipa - kontinuirano u periodu od najmanje 6 meseci, ili
- b) Pisanje teorijskih tekstova iz oblasti organizacije pozorišnih i kulturno-umetničkih delatnosti
  - 4 autorska tabaka teorijskog teksta, kritika, prikaza, referata za simpozijume - objavljen tekst, ili
  - istraživački rad (član istraživačke ekipe sa objavljenim tekstom), ili
- c) Pedagoški rad
  - kontinuirani predavač u najmanje srednjoj školi sa nepotpunim radnim odnosom uz aktivnost u teoriji i praksi, ili
- d) Radio delatnost
  - Izvršni producent programa ili emisija na radiju (kontinuirano najmanje 6 meseci), ili

- e) Filmska delatnost
  - direktor-producent 1 dugometražnog filma u dve godine, ili
  - direktor-producent 2 kratkometražna filma, ili
  - organizator snimanja 1 igranog filma, ili
  - organizator snimanja 2 kratkometražna filma, ili
  - organizator snimanja, vođa snimanja, sekretar redakcije, asistent režije 6 kratkih filmova, ili
  - organizator u najmanje 10 video spotova, reklama, ili

f) Televizijska delatnost

- rad na organizovanju 10 polučasovnih TV emisija godišnje (bilo koje vrste).
- Svim dramskim umetnicima/umetničkim saradnicima koji imaju prebivalište na teritoriji Republike Srbije, a koji svoju delatnost privremeno, u kraćem ili dužem periodu, obavljaju u inostranstvu, doprinoseći svojim umetničkim radom afirmaciji naše umetnosti i kulture, a ukoliko ispunjavaju opšte i posebne kriterijume, Komisija za statusna pitanja Udruženja priznaje taj rad i utvrđuje status samostalnog dramskog umetnika.

Po isteku četiri godine od dana sticanja statusa samostalnog dramskog umetnika, odnosno jedne godine za umetničkog saradnika, samostalni umetnik i umetnički saradnik je dužan da izvrši reviziju statusa.

Reviziji statusa samostalnog dramskog umetnika ne podležu samostalni dramski umetnici sa preko 25 godina radnog staža (muškarci) i preko 20 godina (žene).

Nosilac statusa obavezan je da obavestava Udruženje o svim promenama koje su od uticaja na osnovno pravo, u roku od 8 dana od dana nastanka promena (promena adrese, prezimena, zasnivanje radnog odnosa, penzionisanje i drugo).

Status samostalnog dramskog umetnika ili saradnika može se obnovljati.

Svaki samostalni dramski umetnik stiče pravo, po osnovu obezbeđivanja uslova za njegov rad, da nadležni organ lokalne samouprave na kojoj umetnik ima prebivalište, na osnovu svojih uslova preuzme umesto umetnika plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje i zdravstvenu zaštitu.

Duška Marković